

JOS DOUMA

LEVEN
VOOR DE
ANDER

*verlangen
naar barmhartigheid*

UITGEVERIJ KOK - UTRECHT

© 2016 Uitgeverij Kok

Postbus 13288, 3507 LG Utrecht

www.kok.nl

Omslagontwerp en boekverzorging: Patrick Staal

ISBN 978 90 435 2681 4

NUR 707

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

VOORWOORD

Het door paus Franciscus uitgeroepen Jaar van Barmhartigheid vormde voor mij de inspiratiebron voor het boek dat je nu in handen hebt.

Barmhartigheid, tederheid, genade, liefde, ontferming. Hier zijn we bij de kern van het christelijke geloof. Hier klopt het hart van de Vader. Hier zien we het gelaat van Jezus Christus.

Franciscus gelooft dat dit het tijdperk van barmhartigheid is. Hij noemt het zelfs: de *kairos* van barmhartigheid. En ik denk dat hij dat goed aanvoelt. En ik denk ook dat het nodig is dat niet alleen katholieke christenen maar ook protestantse en gereformeerde en evangelische christenen zich laten aanspreken door Gods barmhartigheid, zijn onovertroffen liefde die zo vol genade is.

Daarom besloot ik bij de start van het Jaar van Barmhartigheid op 8 december 2015 op de website waar ik

vijf dagen per week een meditatie publiceer (www.tijdmetJezus.nl) een serie overdenkingen te schrijven over Gods barmhartigheid.

Het werden twee series. De eerste serie ging over barmhartigheid als eigenschap van God en mensen. De tweede serie over de veertien werken van barmhartigheid. In dit boek tref je deze series meditaties aan, beide met een korte toelichting vooraf. Het boek begint met een inleiding over de thematiek van barmhartigheid en over de inspiratie die paus Franciscus christenen en alle mensen van goede wil geeft om zich te laten raken door Gods barmhartigheid en die barmhartigheid te gunnen aan ieder ander mens.

‘Leven voor de ander.’ Dat werd de titel. Want barmhartigheid heeft de ander op het oog. Een barmhartige levensstijl is een manier van leven die steeds weer van binnenuit op zoek is naar het heil van de andere mens, de medemens, de naaste.

'Verlangen naar barmhartigheid.' Dat werd de ondertitel. Daarin klinkt ook door dat er nog veel te verlangen overblijft. We moeten erkennen dat we vaak nog helemaal niet zo barmhartig zijn als we zouden willen. Maar het verlangen naar barmhartigheid kan telkens weer worden aangeraakt en gevoed.

Ik hoop en bid dat de Geest van de Heer van barmhartigheid dit boek daarvoor gebruikt. Ik zie er naar uit dat je door de woorden heen iets van de barmhartigheid van God zult proeven én dat je, door de woorden echt te laten landen in je hart en je leven, zult groeien in barmhartigheid als levensstijl.

In Christus verbonden,

Jos Douma
Zwolle, lente 2016

DENK AAN UW BARMHARTIGHEID

Toen ik ontdekte dat paus Franciscus een Bijzonder Jubeljaar van Barmhartigheid had uitgeroepen, was ik daar direct enthousiast over. Want ik vind het ongelooflijk inspirerend dat deze kerkelijke en geestelijke leider Gods boodschap van barmhartigheid uitdraagt in daden en in woorden. Is dát niet wat deze wereld nodig heeft, deze wereld die in zoveel opzichten stuk is en waar zoveel mensen gebukt gaan onder eenzaamheid en onrecht? Barmhartigheid! Het warme hart van God dat overstroomt van genade en goedheid! Dit heeft de wereld nodig!

En wat is het dan goed om te herontdekken dat het evangelie het goede nieuws is van Gods barmhartigheid voor mensen. Franciscus schreef er een bul over. Dat woord 'bul' spreekt mij als protestantse christen niet zo erg aan. Laat ik het daarom maar een inspiratiedocument noemen. Een document dat bijbelse inspiratie biedt voor barmhartig leven.

Het inspiratiedocument kreeg, zoals te doen gebruikelijk, een Latijnse naam mee: 'Misericordiae Vultus'. Dat betekent: het gelaat van barmhartigheid. De eerste zinnen luiden zo:

"Jezus Christus is het gelaat van de barmhartigheid van de Vader. Het mysterie van het christelijk geloof lijkt in dit woord zijn samenvatting te vinden. Het is levend, zichtbaar geworden en heeft zijn hoogtepunt bereikt in Jezus van Nazareth. Nadat de Vader, 'die rijk is aan erbarming' (Ef. 2, 4) zijn naam heeft geopenbaard aan Mozes als 'een barmhartige en medelijdende God, lankmoedig, groot in liefde en trouw' (Ex. 34, 6), heeft Hij niet opgehouden op verschillende wijzen en op zeer veel ogenblikken in de geschiedenis zijn goddelijke natuur te doen kennen. In de 'volheid van de tijd' (Gal. 4, 4), toen alles was bepaald volgens zijn heilsplan, zond Hij zijn Zoon, geboren uit de maagd Maria, om ons definitief zijn liefde te openbaren. Wie

Hem ziet, ziet de Vader. Jezus van Nazareth openbaart met zijn woord, met zijn gebaren en met heel zijn persoon de barmhartigheid van God.”

Een prachtig begin van een lang document dat de moeite van het lezen en overwegen waard is. Ik vind het vooral mooi dat we direct in de armen van Jezus worden gedreven: bij hem vinden we Gods barmhartigheid. Als we hem in de ogen kijken en als we hem ons in de ogen laten kijken, dan zien we de barmhartige blik van de Vader. Daarom klinkt dit dringende appel in onze oren: laat je aankijken door Jezus en laat je zo aanraken door zijn barmhartige blik.

De volgende zinnen van Franciscus waren voor mij de directe aanleiding om bezig te gaan met die barmhartigheid: “Voor ons is het nodig voortdurend het mysterie van de barmhartigheid te overwegen. Het is een bron van vreugde, gemoedsrust en vrede. Het is de voorwaarde van ons heil.”

Zeker, barmhartigheid moet gedáán worden! We zijn geroepen daden van barmhartigheid te stellen. Maar telkens opnieuw is het nodig om ons ook weer te laten vullen met die barmhartigheid van God, om ons er door te laten inspireren en aanraken. Actie kan niet zonder contemplatie. En het boek dat je nu in handen hebt wil vooral behulpzaam zijn bij die contemplatie:

het overwegen, het op je in laten werken van Gods barmhartigheid, de Geest door de woorden van de Schrift heen laten werken om die barmhartigheid in je hart te planten, je ziel ervan te doordrenken.

Franciscus gaat verder: “Barmhartigheid: het is het woord dat het mysterie van de Allerheiligste Drie-eenheid openbaart. Barmhartigheid: het is de uiterste en hoogste daad waarmee God ons tegemoet komt. Barmhartigheid: het is de fundamentele wet die woont in het hart van iedere persoon, wanneer hij met oprechte ogen kijkt naar de broeder en zuster die hij ontmoet op zijn levensweg. Barmhartigheid: het is de weg die God en mens verenigt, omdat zij het hart opent voor de hoop voor altijd bemind te zijn ondanks de beperking door onze zonde.”

B A R M H A R T I G H E I D :
*hier klopt het hart van het goede
nieuws van Gods koninkrijk op
aarde zoals in de hemel.*

Een andere gedachte uit het inspiratiedocument van Franciscus trof me ook zeer. Hij spreekt namelijk ergens over ‘oases van barmhartigheid’ als hij het heeft over de kerk. Is de kerk (en dan mag je denken aan elke lokale kerk, elke geloofsgemeenschap waar chris-

tenen samenkomen in de naam van Jezus) een plek die vooral door barmhartigheid wordt gekenmerkt?

Dit schrijft Franciscus: “De eerste waarheid van de Kerk is de liefde van Christus, die gaat tot vergeving en zelfgave. De Kerk wordt onder de mensen dienaar en middelares van deze liefde. Daarom moet waar de Kerk aanwezig is, de barmhartigheid van de Vader zichtbaar zijn. In onze parochies, gemeenschappen, verenigingen en bewegingen, kortom, overal waar Christenen zijn, moet ieder een oase van barmhartigheid kunnen vinden.”

Daar gaat een sterk appel vanuit. Zijn kerken in deze wereld, die in veel opzichten vooral een woestijn is van eenzaamheid en meedogenloosheid, oases van barmhartigheid? Zijn christenen voor andere mensen, die vaak gebukt gaan onder gebrek aan aandacht en bewogenheid, een ruimte waar ze op adem kunnen komen omdat er een wind van barmhartigheid waait? Een ‘oase van barmhartigheid’. Het is een beeld dat leert om te verlangen naar plekken waar genade stroomt. Ben ik zo’n plek? Ben jij zo’n plek? Is de kerk zo’n plek?

Barmhartige christenen. Barmhartige kerken. Barmhartige ontmoetingen. Barmhartige relaties. Allemaal levende gestalten van de presentie van de Geest van

de barmhartige Vader. Overal het gelaat van Christus in ogen vol bewogenheid.

Want het begint wel echt bij God. Bij zijn barmhartigheid. De laatste Bijbeltekst die Franciscus noemt in zijn inspiratiedocument is Psalm 25 vers 6:

*“Denk aan uw barmhartigheid,
HEER,
aan uw liefde door de eeuwen heen.”*

Zijn barmhartigheid is eeuwig. Wat zou het mooi zijn – en het is in de Geest van Jezus mogelijk, want Gods koninkrijk is nabij – als elk jaar van de Heer een jaar van barmhartigheid is (en dus niet alleen het uitgeroepen Jubeljaar van Barmhartigheid). Zo lees ik met een hoopvol hart de slotwoorden van het Francaanse inspiratiedocument:

“Een bijzonder Heilig Jaar, dus, om in het leven van elke dag de barmhartigheid te beleven die de Vader ons van oudsher betoont. Mogen wij ons in dit Jubeljaar laten verrassen door God. Hij wordt nooit moe de deur van zijn hart wijd open te zetten om te herhalen dat Hij ons liefheeft en met ons zijn leven wil delen. De Kerk voelt sterk de behoefte de barmhartigheid van God te verkondigen. Haar leven is authentiek

en geloofwaardig, wanneer zij van de barmhartigheid haar overtuigde boodschap maakt. Zij weet dat vooral op een ogenblik als het onze, dat vol grote verwachtingen en tegenstellingen is, haar eerste taak is allen binnen te leiden in het grote mysterie van de barmhartigheid van God door het gelaat van Christus te aanschouwen. De Kerk is als eerste geroepen waarachtige getuige te zijn van de barmhartigheid door haar te belijden en te beleven als middelpunt van de openbaring van Jezus Christus. Uit het hart van de Drie-eenheid, uit het diepste van het mysterie van God ontspringt en vloeit onophoudelijk de grote stroom van de barmhartigheid. Deze bron zal nooit kunnen opdrogen, hoe velen er ook zijn die tot haar naderen. Telkens als iemand er behoefte aan zal hebben, zal hij tot haar kunnen komen, omdat de barmhartigheid van God eindeloos is. Zo ondoorgrondelijk is de diepte van het mysterie dat zij omgeeft, zo ondoorgrondelijk is de rijkdom die eruit voortkomt. Moge de Kerk in dit Jubeljaar de echo worden van het Woord van God dat luid en overtuigend weerklinkt als een woord en een gebaar van vergeving, steun, hulp, liefde. Moge zij nooit moe worden barmhartigheid aan te bieden en altijd geduldig zijn in troosten en vergeven. Moge de Kerk de stem worden van iedere man en vrouw en met vertrouwen en onophoudelijk herhalen: "Gedenk uw barmhartigheid, Heer, uw altijd geschonken ontferming (Ps. 25, 6)."

*“Denk aan uw barmhartigheid,
HEER,
aan uw liefde door de eeuwen heen.”*

Ons gebed tot God met de vraag om te denken aan zijn barmhartigheid, is evenzeer een gebed dat ons helpt zelf ook aan die barmhartigheid te denken en eruit te leven.

ZOALS JULLIE VADER BARMHARTIG IS

Het Heilig Jaar van Barmhartigheid heeft als motto meegekregen: 'barmhartig als de Vader'. Deze woorden maken deel uit van een uitspraak van Jezus in Lucas 6:36.

In het inspiratiedocument 'Misericordiae Vultus' schrijft Franciscus: "Wij willen dit Jubeljaar beleven in het licht van het woord van de Heer: barmhartig als de Vader. De evangelist vermeldt het onderricht van de Heer, die zegt: "Weest barmhartig, zoals uw Vader barmhartig is (Lc. 6, 36)." Het is een levensprogramma dat even veel-eisend als rijk aan vreugde en vrede is. De opdracht van Jezus is gericht tot allen die luisteren naar zijn stem.

Om tot barmhartigheid in staat te zijn moeten wij dus op de eerste plaats luisteren naar het Woord van God. Dat betekent de waarde van de stilte terugvinden om het Woord dat tot ons wordt gericht, te overdenken. Zo is het mogelijk naar de barmhartigheid van God te kijken en dit te aanvaarden als eigen levensstijl."

De eerste serie van 25 meditaties vormt een poging om dat te doen: luisteren naar het Woord van God, de stilte zoeken om te overdenken en ontdekken hoe Gods barmhartigheid ter sprake komt in de Bijbel. En vooral: het barmhartige hart van God de Vader horen kloppen.